

Araştırma Türü: Araştırma Makalesi

2021;2(1): 42 – 64

Geliş Tarihi:02.04.2021

Kabul Tarihi:12.04.2021

COVID-19 PANDEMİSİ KONUSUNDA TÜRKİYE’DE YAPILAN LİSANSÜSTÜ TEZLER ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Aysel TEKGÖZ OBUZ^{1*}, Nevzat GENCER¹, Rasim BABAHAÑOĞLU¹

¹ Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çorum, Türkiye

Öz

Amaç: Araştırma, Covid-19 pandemisi ile ilgili Ocak 2020-Mart 2021 tarihleri arasında Türkiye’de yayımlanmış olan lisansüstü tezlerde pandemiye yönelik genel eğilimi belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden, durum çalışması deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya dâhil edilecek tezlere, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanı üzerinden ulaşılmıştır. Excel ortamında bir form hazırlanmış ve “Covid-19, Koronavirüs, Pandemi, Salgın” terimleri ile yapılan tarama sonucunda ulaşılan tezler formda belirlenen gruplara işlenmiştir. Kodlama sonucu elde edilen veriler yüzde ve sayı olarak tablolar halinde sunulmuştur. Ayrıca, tezlerin ele aldığı konulara göre içerik analizi yapılmıştır.

Bulgular: Araştırmanın amacı doğrultusunda, 28’i yüksek lisans, 26’sı uzmanlık tezi olmak üzere toplam 54 lisansüstü tez incelenmiştir. Bu tezlerden sadece birinin “izinsiz/ulaşılabilen” olduğu, diğer tüm tezlerin ise, “izinli/ulaşılabilir” olduğu görülmüştür. 2020 yılında 43, 2021 (Nisan ayına kadar) yılında ise 11 tez yazılmıştır. Tezlerden 42 tanesi devlet, 12 tanesi de vakıf üniversitelerinde yazılmıştır.

*Sorumlu Yazar: Aysel TEKGÖZ OBUZ

e-posta: ayseltekgoz@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6738-5449

Nevzat GENCER

ORCID:0000-0001-9619-8119

Rasim BABAHAÑOĞLU

ORCID: 0000-0002-6538-0329

Sonuç: Araştırmada toplam, 13 farklı çalışma grubu tespit edilmiştir. En fazla çalışılan grubun; “hastaneye gelenler-yatanlar” en az çalışılan grupların da, “huzurevindeki yaşlı bireyler, üst düzey banka yöneticileri” ve “öğretmenler” olduğu görülmüştür. Veri toplama tekniklerine göre; en çok “anket”, en az “gözlem” kullanılmıştır. Tezlerde en çok ele alınan konuların; “sağlığa yönelik etkiler/riskler”, en az ise yalnızca bir çalışmada ele alınan, “olumlu ruhsal belirtiler” olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Covid-19; Durum Çalışması; İçerik Analizi; Koronavirüs; Lisansüstü Tezler.

A REVIEW ON POSTGRADUATE THESES ABOUT THE COVID 19 PANDEMIC IN TURKEY

Abstract

Purpose: This study aims to determine the overall trend of the postgraduate theses on Covid-19 pandemic, published between January 2020-March 2021 in Turkey.

Methods: This study was carried out using one of the qualitative research methods, the case study design. The theses to be included in the study were accessed through the database of the Council of Higher Education (CHE) National Theses Center. First of all, an excell form was prepared and then the theses reached as a result of the screening with the terms "Covid-19, Coronavirus, Pandemic, Epidemic" were processed into the groups determined in the form. As a result of the coding, the data obtained were shown in tables as percentages and numbers. In addition, content analysis was made according to the topics covered by the theses.

Findings: In line with the purpose of the research, a total of 54 postgraduate theses, 28 of which were master's thesis and 26 of which were specialty theses, were examined. Only one of these theses was "unauthorized/inaccessible", and all other theses were "authorized/accessible". 43 theses were written in 2020 and 11 theses in 2021 (until April). 42 of the theses were written in state universities and 12 in foundation universities.

Results: A total of 13 different study groups were identified in the study. While the most studied group is "outpatients-hospitalized patients", the least studied groups are "elderly individuals in the nursing home, senior bank managers" and "teachers". According to data collection techniques; "questionnaire method" was used the most and "observation method" was used the least. The most discussed topics in the theses are "health effects/risks", and the least "positive mental symptoms".

Keywords: Covid-19; Case Study; Content Analysis; Coronavirus; Postgraduate Theses.

GİRİŞ

Covid-19 pandemisi, ortaya çıktığı Aralık 2019'dan bu yana (Huang vd., 2020: 497) tüm dünyanın gündeminde olmaya devam eden küresel bir salgındır. Virüsün bulaş riskinin herkes için aynı olduğu (Çobanoğlu, 2020: 37), ancak en çok 60 yaş üstü olan ve çeşitli kronik rahatsızlıkları bulunan yaşlı bireyleri etkilediği bilinmektedir (Li vd., 2020: 1204). Ancak son zamanlarda virüsün çeşitli mutasyonlara uğradığı ve pek çok ülkede mutasyon virüsün tespit edildiği rapor edilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre 23 Şubat 2021 tarihi itibarıyla VOC 202012/01 varyantı toplam 101 ülkede görülmüştür (WHO, Weekly Epidemiological Update - 23 February 2021). Bu da mutasyona uğramış virüslerin ne denli hızlı yayıldığını göstermektedir. Bununla birlikte güncel verilere göre dünyanın 192 ülke ve bölgesinde etkili olan Covid-19 küresel vaka sayısı 127 milyon 654 bin 979'dur. 2 milyon 792 bin 044 kişi de yaşamını yitirmiştir (Johns Hophins University & Medicine Coronavirus Resource Centre, 2021).

Salgınla mücadelede ilk başlarda Çin katı bir politika uygulamış, İngiltere sürü bağışıklığı yöntemini denemiş, Türkiye ise oluşturulan Bilim Kurulu'nun tavsiyeleri doğrultusunda ve salgının seyrine göre çeşitli önlemleri hayata geçirmiştir (Gencer, 2020a: 37). Son zamanlarda aşı çalışmalarının olumlu sonuçlar alınmasına katkısı olacağı düşünülse de özellikle maske,

mesafe ve hijyen kurallarına sıkı sıkıya riayet etmenin salgınla mücadelede en etkili yol olarak görüldüğü değerlendirilebilir.

Bireysel ve toplumsal yaşamda birçok alışkanlığı kökten değiştiren, yaşam biçimlerine yeni normlar getiren pandemi süreci, insanı ve toplumu ilgilendiren pek çok disiplinin de ilgi odağı olmuştur. Pandeminin başından beri yerli ve yabancı alanyazında Covid-19'u çeşitli bağlamlarda ele alan çalışmalar yapılmıştır. Bu konuda Türkiye'de de birçok makale çalışması yapılmış ve yapılmaya da devam etmektedir. Örneğin; Google Akademik üzerinde bu araştırmanın anahtar kelimelerden olan "Covid-19", yılı 2020'den itibaren sınırlandırılarak sadece Türkçe sayfalarda taratıldığında 137 çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda bireysel ve toplumsal pek çok açıdan Covid-19 pandemisi bilimsel araştırmalara konu olmuştur. Salgının turizm faaliyetlerine etkisi (Acar, 2020), Türkiye'nin karantina ve tedbir politikaları (Erdem, 2020), e-ticaretteki değişiklikler (Güven, 2020), sosyal yaşam ve etik düzlem üzerine etkileri (Üstün ve Özçiftçi, 2020), kriz zamanlarında eğitim yönetimi (Sarı ve Sarı, 2020), pandemi sırasında beslenme tedavisi ve önemi (Muslu ve Ersü, 2020), Kovid-19 sürecinde yaşlılık (Gencer, 2020a), toplum temelli önleyici girişimler ve önemi (Şermet Kaya, 2020), koronavirüs korkusu (Gencer, 2020b) bunlara örnek olarak verilebilir.

Covid-19 pandemisine yönelik bilimsel ilginin bir boyutu da koronavirüsü konu edinen tez çalışmalarındır. Geçen bir yılı aşkın sürede özellikle yapılan tez çalışmalarında araştırmacıların Covid-19 pandemisini hangi bağlamlarda ve ne tür değişkenlerle ele aldıkları, tezlerde hangi yöntemleri kullandıkları, örneklem türleri, tezlerin içeriği gibi hususlar merak edilmiştir. Ancak yapılan literatür araştırmasında güncel olan Covid-19 konusunda bu tür bir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. Oysaki herhangi bir alanın imkânlarının, sınırlılıklarının tespit edilmesi ve o alanda yeni perspektiflerin ortaya konulması açısından tez incelemeleri oldukça önemli görülmektedir (Gencer, 2018: 734; Özbey ve Şama, 2017: 214). Dolayısıyla ilk kez yapılan bu çalışmayla araştırmaların Covid-19 pandemisine yönelik çalışılan konuların

saptanması ve genel eğilimin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bununla birlikte ortaya çıkacak sonuçların sonraki çalışmalar için rehber niteliğinde olacağı ve bu kapsamda ihtiyaç duyulan ve yeni yapılacak çalışmalar için araştırmacılara fikir vereceği de düşünülmektedir.

1.YÖNTEM

Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden, durum çalışması deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Hem nitel hem de nicel yaklaşımla yapılabilen durum çalışmalarında, araştırılan duruma dair sonuçlara odaklanılır. Nitel durum çalışması, belli bir olay ya da olgunun nasıl ve ne gerekçeyle ortaya çıktığını, derinlemesine araştıran bir araştırma desenidir. Bu çalışmalarda araştırmacı, olay ve olguları kontrol edemez ve bulduğu sonuçları başka olaylara genellemez (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 277), olay ya da olguyu, kendi doğal çerçevesinde yer ve zamanla sınırlı olarak araştırır (Yılmaz, 2014: 282). Durum çalışmaları, *örnek olay çalışması* şeklinde de adlandırılmaktadır (Büyüköztürk vd., 2012: 249). Burada araştırmacı, derinlemesine betimlemeler yapabilir, olaylara yönelik mantıksal çıkarımlar ve yorumlarda bulunabilir.

1.1. Evren ve Örneklem

Araştırmada kullanılan 2020 (Ocak) -2021 (Mart) arasında yayımlanmış lisansüstü tezlerine, YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanı kullanılarak ulaşılmıştır. Bu bağlamda; sosyal, fen ve tıp bilimlerinden oluşan toplam 54 lisansüstü tez (yüksek lisans ve uzmanlık tezi) örneklem olarak belirlenmiştir.

1.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada lisansüstü tezler incelenirken, araştırmacılar tarafından araştırmanın amaçları doğrultusunda, Excel ortamında bir kodlama formu geliştirilmiştir. Bu formda tezlerin; "türlerine, yıllarına, üniversitelerine, çalışma gruplarına, veri toplama tekniklerine ve araştırma konularına" uygun başlıklar oluşturulmuştur. Daha sonrasında bu maddeler, kodlama formuna işlenerek istenen veriler toplanmıştır.

1.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada, YÖK'ün Ulusal Tez Merkezi veri tabanından yararlanılarak veriler toplanmıştır. YÖK'ün resmi internet sitesindeki Ulusal Tez Merkezi sayfasındaki “Detaylı Tarama” seçeneğinden, “Covid-19, Koronavirüs, Pandemi ve Salgın” şeklindeki tarama terimleri kullanılmıştır. “Aranacak Alan” kısmında ise “Tez Adı” seçeneği kullanılarak, Covid-19 pandemisi konusunda yazılan tamamlandı/onaylandı” şeklindeki tezler taranmıştır. Böylece toplam 54 teze ulaşılmış ve bu tezlere ilişkin bilgiler, araştırmacılar tarafından hazırlanan kodlama formuna aktararak bir tez listesi oluşturulmuştur. Çalışmada öncelikle, nitel veri analizlerinden betimsel istatistik kullanılarak elde edilen verilere ait bilgiler, yüzde ve sayı olarak tablo halinde sunulmuştur. Daha sonra ise, tezlerde geçen konulara yönelik, içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde, benzer veriler bir tema kapsamında toplanır, düzenlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 259).

2. BULGULAR

Covid-19 pandemisinin güncelliğini koruduğu bir süreçte pandemiye yönelik çalışılmış konuların saptanması ve genel eğilimin belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmanın bu kısmında, kullanılan tezlerle ilgili bulgular yer almıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda, 28'i yüksek lisans, 26'sı uzmanlık tezi olmak üzere toplam 54 lisansüstü tez ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Söz konusu verilere ait elde edilen bulgular, aşağıdaki tablolarda gösterilmektedir.

Tablo I. Yayımlanan lisansüstü (yüksek lisans ve uzmanlık) tezlerin türlerine ve izin durumuna göre dağılımı

Tür	İzinli	İzinsiz/Ulaşılamayan	Toplam	%
Yüksek Lisans	27	1	28	51,85
Uzmanlık	26	0	26	48,14
Toplam	53	1	54	100

Tablo I’de görüldüğü üzere, Covid-19 ile ilgili yazılan yüksek lisans tezlerin 27’si izinli, 1 tanesinin de izinsiz/ulaşılmayan olduğu, tıpta uzmanlık tezlerinin ise, tamamının (26) izinli olduğu tespit edilmiştir.

Tablo II. İncelenen lisansüstü (yüksek lisans ve uzmanlık) tezlerin yıllara göre dağılımı

Tez Türü	2020	2021	Toplam
Yüksek Lisans	18	10	28
Uzmanlık	25	1	26
Toplam	43	11	54

Tablo II’de görüldüğü gibi yazılan tezlerin yayımlanma yıllarına göre dağılımı değerlendirildiğinde, yüksek lisans tezlerinin 18’inin; 2020 yılında, 10’unun ise; 2021 yılında yazıldığı tespit edilmiştir. Uzmanlık tezlerinin 25’i; 2020 yılında, 1’inin ise; 2021 yılında yazıldığı saptanmıştır.

Tablo III. İncelenen lisansüstü (yüksek lisans ve uzmanlık) tezlerin yayımlandığı devlet ve vakıf üniversiteleri ile yıllara göre dağılımı

Devlet	Yüksek Lisans		Tıpta Uzmanlık		Vakıf	Yüksek Lisans		Tıpta Uzmanlık		Toplam
	2020	2021	2020	2021		2020	2021	2020	2021	
42	10	8	23	1	12	8	2	2	0	54

Tablo III incelendiğinde, 2020 yılında devlet üniversitelerinde 10, 2021 yılında ise 8 yüksek lisans tezinin yazıldığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda, 2020 yılında 23, 2021 yılında ise 1 uzmanlık tezi yazılmıştır. Vakıf üniversitelerinin dağılımına bakıldığında ise; 2020 yılında 8, 2021 yılında ise 2 yüksek lisans tezinin yayımlandığı ve 2020 yılında 2 uzmanlık tezinin yayımlandığı tespit edilmiştir.

Tablo IV. Çalışma gruplarına göre dağılım

Çalışma Grubu	2020	2021	Toplam
Hastaneye gelenler-yatanlar	13	2	15
Sağlık personeli	10		10
Huzurevindeki yaşlı bireyler		1	1
Gebeler	2		2
Üst düzey banka yöneticileri	1		1
Ebeveynler	2		2
Çocuk ve anneleri	1	1	2
Sosyal medya kullanıcıları	2	1	3
Öğretmenler		1	1
Ergenler-yetişkinler	2	1	3
Öğretim elemanları ve üniversite öğrencileri	2	2	4
Sektör temsilcileri-çalışanları	3		3
Diğer	5	2	7
Toplam	43	11	54

Tablo IV incelendiğinde, 2020 yılında yazılan tezlerin 13’ünün ve 2021 yılında yazılan tezlerin 2’sinin örneklem grubunun, Covid-19 nedeniyle “hastaneye gelenler ya da yatanlardan” olduğu tespit edilmiştir. Aynı tabloda, 2020 yılında yazılan 10 lisansüstü tezlerin örneklem grubunun, sağlık personeli ya da çalışanları olduğu görülmektedir.

Tezlerden 1 tane yüksek lisans çalışmasının, “huzurevinde kalan yaşlı bireyler” ile, 2 tanesinin, “gebeler” ile, 1 tezin, “üst düzey banka yöneticileri” ile, 2 tezin “ebeveynler” ile, 2 tezin “çocuk ve anneleri” ile, 3 tezin “sosyal medya kullanıcıları” ile, 1 tezin “öğretmenler” ile ve 3 tezin de “ergenler-yetişkinler” ile gerçekleştiği görülmektedir.

Aynı tabloda, 2020 ve 2021 yıllarında “öğretim elemanları ve öğrenciler” ile ilgili 4 tezin yayımlandığı, 2020 yılındaki 3 tezin “sektör temsilcileri-çalışanları” ile ilgili yazıldığı ve son olarak da “diğer” kategorisinde yer alan derleme-literatüre dayalı tezlerden, 2020 yılında 5, 2021 yılında ise 2 çalışma olduğu görülmektedir.

Tablo V. Veri toplama tekniklerine göre dağılım

Veri Toplama Teknikleri	Sayı
*Anket	25
Doküman İncelemesi	12
*Görüşme	7
Derleme	8
Gözlem	2
Toplam	54

* İşaretili gruplar tezde aynı anda tercih edilmiştir.

Tablo V incelendiğinde, 2020 ve 2021 yıllarında Covid-19 ile ilgili yazılmış yüksek lisans ve uzmanlık tezlerin; 25’inin “anket”, 12’sinin “doküman incelemesi”, 7’sinin “görüşme”, 8’inin “derleme” ve 2’sinin ise “gözlem” tekniklerine dayanarak gerçekleştirildiği görülmektedir.

Tez Konularına Göre Dağılım

Tablo VI, incelenen tezlerin konularına göre dağılımını göstermektedir.

Tablo VI. Tez konularına göre dağılım

Konular	Sayı
Sağlığa yönelik etkiler/riskler	16
Olumsuz ruhsal belirtiler (kaygı, korku, anksiyete, stres, depresyon, obsesyon, yalnızlık, tükenmişlik, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), iş gerginliği)	11
Dijitalleşme, sosyal medya ve internet	9
Covid-19 farkındalığı-çözüm önerileri	5
Tüketim alışkanlığı	5
Diğer (ulaşım, fiziksel aktivite) çalışmalar	3
Ekonomik etkiler	2
Güvenlik ve yönetim	2
Olumlu ruhsal belirtiler (psikolojik dayanıklılık)	1
Toplam	54

1. Sağlığa Yönelik Etkiler/Riskler

Çalışmada, sağlığa yönelik etkilerin ve sağlığa yönelik risklerin ele alındığı 16 tez çalışması olduğu görülmektedir. 2020 yılının başlarında görülen ve ilk altı ay içerisinde tüm dünyaya yayılan bir virüs biçimi olan Covid-19, evrensel soruna dönüşmüştür. Dolayısıyla bu virüsün, kişi sağlığı üzerinde ne tür etki ve risk taşıdığı, lisansüstü tez çalışmalarınca da araştırılmıştır.

Bu çalışmalar, en çok kronik hastalığa sahip kişilerde Covid-19'un etkilerine odaklanmaktadır. Bahsedilen çalışmalar; böbrek rahatsızlığı olanlar, romatizmal hastalığı olanlar, akut respiratuar distres sendromu olanlar ve hipertansiyon hastalığı olanlar gibi kronik hastaları içeren çalışmalar şeklindedir. İnsan bağışıklık sisteminin bu virüse karşı verdiği tepkiler, Covid-19'un ne derece ölüm riski taşıdığı, hastaneye başvuran bireylerdeki vitamin değerlerinin bu süreçte ne derece önemli olduğu, Covid-19 tanısı ile interne edilen 30-50 yaş arası hastalarda cinsiyetin ne gibi bir etkisinin olduğu, çalışılan diğer konulardır. Çalışmaların bazıları da hastane ve sağlık çalışanlarının taşıdığı çeşitli riskler konusunda olmaktadır. Bu riskler, psikolojik duruma ve yüksek enfeksiyona yöneliktir. Covid-19 virüsü taşıyan ve taşımayan kişilerin karşılaştırılmasına yönelik çalışmaların da olduğu görülmüştür. Örneğin, testi pozitif çıkan ve çıkmayan hastaların; akciğer değerleri, kan ve bazı vitamin değerleri ve EKG değerleri kıyaslanarak hastalığın riskleri tartışılmıştır.

2. Olumsuz Ruhsal Belirtiler

Travmatik olaylar, insanların beklemedikleri bir anda aniden gelişen ve kaynaklarının büyük çoğunluğunu işlevsiz hale getiren olaylardır. Afetler, savaşlar, salgın hastalıklar bu tür travmatik yaşam olaylarından bazılarıdır. Dolayısıyla bu olayları tecrübe eden bireylerin ruhsal yapılarında ciddi olumsuzluklar meydana gelmekte, hatta TSSB de gelişebilmektedir. Olumsuz ruhsal belirtiler arasında "kaygı, korku, anksiyete, stres, depresyon, obsesyon, yalnızlık hissi, tükenmişlik duygusu" gibi pek çok olumsuz duygu durumu örnek olarak verilebilir. Bu bağlamda yapılan incelemede, tez çalışmalarında sağlığa yönelik etkiler/risklerden sonra ikinci sırada bireylerin ruhsal yapılarında ortaya çıkan bu tür olumsuzlukların ele alındığı saptanmıştır. Covid-19 salgının olumsuz ruhsal belirtileri başlığı altında toplanan 11 çalışma tespit edilmiştir. Bu çalışmalardan ikisi pandemi sürecinde "kaygı" konusunu ele almaktadır. Birisinde yetişkin bireylerin kaygı düzeyleri incelenmiştir. Çalışmada salgının yarattığı olumsuz psikolojik etkileri azaltmak ve salgın sırasında gelişen psikiyatrik bozuklukların tedavi

stratejilerini belirlemek için bilimsel verilere ihtiyaç duyulduğu belirtilerek yetişkinlerin kaygı düzeyleri ve psikolojik dayanıklılıkları şema özellikleri açısından ele alınmıştır. Diğerinde de pandemi sırasında kistik fibrozisli çocuk hastaların ve ailelerinin kaygı durumları anket yoluyla değerlendirilmiş ve hastaların klinik durumu ile ilişkisi araştırılmıştır. Bu çalışmanın amacı; kistik fibrozis hastalarının yeni koronavirüs salgını sırasındaki kaygı düzeyini değerlendirmek ve kaygı düzeyi yüksek saptanan kistik fibrozis tanımlı çocukların alternatif tedavi imkânlarına kavuşmalarına olanak sağlamak ve çocukların hastanede izlenmesini sağlamak olarak ifade edilmiştir.

Bir çalışmada, Covid-19 sürecinde 3-6 yaş arasındaki çocukların kaygı düzeyleri ve annelerinin iyimserlik-kötümserlik ilişkileri incelenmiştir. Annelerde kötümserlik düzeyi arttıkça/azaldıkça çocuklardaki kaygı alt boyut ve toplam kaygı puanlarının da arttığı/azaldığı bulunmuştur.

Sağlık çalışanları ile yapılan dört tez çalışması bulunmaktadır. Bunlardan birisi, Covid-19 korkusu hakkındadır. Söz konusu araştırmada sağlık personeli ve hastane çalışanlarında Covid-19 hastalığı korkusu bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmacı bu çalışmanın sağlık çalışanlarının ruh sağlığını korumaya yönelik önlemlerin alınmasına ve gerekli tedavi edici stratejilerin uygulanmasına katkı sağlayacağını, gelecekte olası benzer durumlar için yol gösterici olacağını vurgulamıştır. Hekimler ve araştırma görevlileri ile gerçekleştirilen diğer çalışmada, Covid-19 pandemisinin, stresi arttırdığı ve sağlığı olumsuz etkilediği görülmüştür.

Bir diğer çalışmada ise pandeminin acil tıp uzmanlık eğitimine etkisi ve bu sürecin acil tıp asistanları üzerinde oluşturduğu gerginlik araştırılmıştır. Hemşirelerin koronavirüs salgını kaynaklı, anksiyete, obsesyon ve ilişkili değişkenlerin incelenmesi amacıyla yapılan ve 111 hemşirenin katıldığı çalışmada da salgından kaynaklanan obsesif inanış düzeyinin ve kaygı düzeyinin orta seviyede olduğu bulunmuştur. Hemşirelerde anksiyete arttıkça obsesif inanışlar da artmaktadır.

Pandemi döneminde hem beden hem de ruh sağlığı açısından en riskli gruplardan birisi de immün yetmezliği olan çocukların ebeveynleridir. Bu konuda yapılan çalışmada, immün yetmezliği olan çocukların ebeveynlerinin, Covid-19 sürecindeki anksiyete ve travma sonrası stres semptomları değerlendirilmiştir. Araştırmacı, elde edilen bulguların hem Covid-19 pandemisi hem de gelecekteki olası pandemi süreçlerinde ebeveynler için hazırlanacak ruhsal destek programlarına katkı sağlayacağı tespitini yapmıştır.

24 öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilen ve salgın sürecinde öğretmenlerin yaşadıkları stres kaynaklarını ile davranışsal bağımlılık eğilimlerinin incelendiği çalışmada, öğretmenlerin en büyük stres kaynaklarının sosyal hayatın kısıtlanması ve virüsü kapma korkusu olduğu, akıllı telefon ve sosyal medya bağımlılığı eğilimleri tespit edilmiştir. Kadın öğretmenlerin erkeklere göre daha fazla depresyon ve anksiyete geliştirdikleri de araştırmanın bulgularındandır.

Ayrıca tezlerde genel olarak, Covid-19 pandemisi sırasında gebelerdeki anksiyete ve depresyon şiddeti ile pandemi sürecindeki maternal anksiyete ve depresyon puanlarını etkileyen demografik ve ekonomik yönleri, rehabilitasyon merkezinde kalan yaşlıların afetler karşısındaki durumunun sosyal hizmet açısından değerlendirildiği, Covid-19 salgınının etkisi ve genel duygu durum, yalnızlık, kaygı, sosyal hayat ile salgın ve sosyal çalışma disiplini, Covid-19 salgını sürecinde sağlanan sosyal hizmete bakış ve yaşlı bireylerin bu süreçte en çok kimden destek gördükleri, huzurevinde kalan yaşlı bireyler ile kendi evlerinde kalan yaşlılar arasındaki farklar ele alınmıştır.

3. Dijitalleşme, Sosyal Medya ve İnternet

Covid-19 pandemisi sürecinde bireyler üzerinde en çok etkili olan alanlardan birinin, dijitalleşme, sosyal medya ve internet olduğu düşünülmektedir. Bu konuda yapılan tez çalışmaları incelendiğinde; halka ulaşmada önemli araçlar olarak görülen sosyal medya ve internet, birer teknolojik araç olarak görülmektedir. Dolayısıyla bu konuda öncelikle kavramsal tanımlamalara ve Covid-19 pandemisi sürecinde teknolojik araçların, ne derece etkili olduğuna

dair çalışmaların yoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda; halkla ilişkiler anlamında sosyal medya ve internet haberlerinin, kitleleri yönlendirme biçimi, yine başka bir çalışmada sosyal medya kullanıcılarının sahte haberlere yönelik tutumu, bu süreçteki bazı Twitter paylaşımları, dijitalleşme ve virüsün bankacılığa etkisi, bireylerin teknolojik deneyimleri, ergenlerin bu süreçteki internet bağımlılığı ve yaşam kaliteleri, ebeveynlere-arkadaşlara yönelik ret durumları ile öz-duyarlılığa yönelik tutumlarını içeren bazı değerlendirmeler yer almaktadır. Son olarak da Covid-19 pandemisi sürecindeki eğitime odaklanan çalışmalarda en çok; uzaktan eğitim, senkron eğitim, BigBlueButton sistemine yönelik görüşleri içeren çalışmaların varlığı dikkat çekmektedir.

4. Covid-19 Farkındalığı-Çözüm Önerileri

Tüm dünyayı etkisi altına alan böylesi tehlikeli ve ölümcül bir virüsle mücadele, hayati önem taşımaktadır. Dolayısıyla doğru ve gerekli adımların atılması için öncelikle, neyle karşı karşıya kalındığının bilincinde olmak, oldukça önemlidir. İşte bu amaçla olacak ki, konu hakkında birkaç çalışmayla karşılaşılmaktadır. Bu çalışmaların daha ziyade sağlık alanında yapıldığı görülmüştür. Örneğin; hastanede çalışan sağlık personellerinin Covid-19 ile ilgili bilgi, tutum, farkındalık ve davranışsal tutumları, birinci basamak sağlık hizmeti veren aile hekimlerinin, konuya yönelik algıları ve yaşadıkları sorunlar ile bu sorunlara yönelik çözüm önerileri çalışılan konular arasında yer almaktadır. Yine, mevsimsel değişimlerin salgın üzerindeki etkisi, vaka sayılarındaki değişimleri öngörebilmek amacıyla vaka sayılarındaki artış oranlarının takibini içeren çalışma ile özel gereksinimli çocuk sahibi annelerin, Covid-19 pandemisi sürecinde çocuklarının karşılaştığı sorunlara yönelik görüş ve deneyimleri de araştırılan diğer konulardır.

5. Tüketim Alışkanlığı

Bu süreçte bireylerin tüketim alışkanlığının değişip-değişmediği de merak konusu olmuştur. Zira hemen her şeyin risk olarak kabul edilebileceği böylesi bir dönemde, tüketilen her türlü nesnenin bir süzgeçten geçirilerek tercih edilmesi, beklenen bir tutumdur. Konu hakkında

yapılan tez çalışmalarına bakıldığında; bu süreçte tüketicilerin satın alma tutumunda meydana gelen değişimler ile para harcama konusundaki tutumlar, akademisyenler ile üniversite öğrencilerinin beslenme alışkanlıklarındaki değişim ve gıdaya yönelik bilgi ve uygulamadaki tavırları, tekrar satın alma tutumunda dikkat edilecek faktörler, sağlık eğitimi alan öğrencilerinin besin tercihi konusunda, TV ve sosyal medya haberlerinden etkilenme durumları gibi konuların araştırıldığı görülmektedir. Bir çalışmada da lisans öğrencilerinin Covid-19 sürecindeki kahve tüketim alışkanlıklarındaki değişim ve bu değişimin sebepleri araştırılmıştır.

6. Diğer (ulaşım, fiziksel aktivite) Çalışmalar

Covid-19'un beraberinde getirdiği riskleri ve geleceğe yönelik zararları en aza indirme çabalarının bu süreçteki nitelikleri de diğer bir çalışma konusu olmuştur. Bu bağlamda, yapılan tez araştırmalarından biri; Covid-19'un etkisiyle farklı seyahat davranışlarının ortaya çıkması konusunda yapılmıştır. Söz konusu çalışmada, birçok yerleşim yeri ile ticaret merkezini kapsayan M2 metro hattı seçilerek, buradaki çeşitli değişiklikleri açıklayan parametreler ele alınmıştır. Ayrıca, global bir sektör olarak kabul edilen otomotiv sektörünün, global bir sorundan nasıl etkilendiğini, nelerin risk olarak kabul edilebileceğini ve seçilen bir firmanın tedarikçi seçimi konu edinmiştir. Başka bir çalışmada da Covid-19 sürecinde, spor bilimleri alanında eğitim gören öğrencilerin bazı fiziksel aktiviteleri ve buna bağlı yaşam kaliteleri araştırılmıştır. Bu bağlamda, toplam 414 öğrenciye ulaşılmıştır. Cinsiyetin fiziksel aktiviteye etkileri ve örneklemin yaşam kalitelerindeki değişim irdelenmiştir.

7. Ekonomik Etkiler

Covid-19 bireysel ve sosyal alanın yanında, ekonomik alanda da birtakım değişikliklere yol açmıştır. Bu süreçte bazı sektörlerde üretimin durması, ekonomik faaliyetlerde kısıtlamaların yaşanması ve hayatın pek çok anlamda rutininin değişmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu doğrultuda iki tez çalışmasının olduğu görülmektedir. Çalışmalardan birinde; Covid-19 sürecinde tarım ve istihdam durumu ele alınmıştır. Covid-19'un tarım sektöründe yarattığı değişimler, bu

değişimlerin yönü, ortaya çıkan sorunlar ve bunların tarım istihdamına ne gibi etkilerinin olabileceği ile bazı çözüm önerileri ele alınmıştır. Diğer çalışmada ise; üç farklı kıtada lojistik faaliyetleri ile Covid-19'un ekonomi üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

8. Güvenlik ve Yönetişim

Covid-19'un güvenlik ve yönetim üzerindeki etkileri de tez çalışmalarında merak edilen bir diğer konu olmuştur. Konu bazında iki tez araştırmasından söz edilebilir. Bu çalışmalardan biri; Covid-19'un güvenlik ve yönetim üzerindeki etkileri; küresel düzeyde ne gibi değişiklik yaratacağı, bu değişikliklere yönelik tutum ve tedbirlerin neler olacağı, kısacası Covid-19 pandemisi sonrasında ne tür değişim ve dönüşümlerin yaşanabileceği üzerinde durmuştur. Söz konusu çalışmada ayrıca, Covid-19 pandemisinin geçmişteki pandemiler ile benzerlik ve farklılıkları karşılaştırılmıştır. Diğer bir çalışmada ise; bu süreçte, iş yerlerindeki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının, konu uzmanları tarafından değerlendirilmesine yer verilmiştir. Toplam 437 kişi ile hem nitel hem de nicel yöntemeye dayalı gerçekleştirilen çalışmada, bu süreçte iş sağlığı ve güvenliği konusunda yaşanan zorluklar, aksaklıklar, zayıf kalınan noktalar ve bu doğrultuda geliştirilecek olası stratejiler araştırılmıştır.

9. Olumlu Ruhsal Belirtiler (psikolojik dayanıklılık)

Travmatik yaşam olaylarından etkilenen bireylerin yaşadığı durumla başa çıkması sonucunda olumsuz etkilerden kurtulması ve olay öncesi durumuna geri dönmesi söz konusu olabilmektedir. Bu durum "psikolojik dayanıklılık" kavramıyla açıklanmaktadır. Pek çok kaynakla ilişkili yönü olmakla birlikte genel olarak psikolojik dayanıklılığı, olumsuz olarak algılanan travmatik yaşantılardan ya da sorunlardan sonra kişinin önceki iyi duruma hızlı biçimde geri dönebilme kabiliyeti (Soanes ve Stevenson, 2006) şeklinde tarif etmek mümkündür. Bu çalışma kapsamında yapılan incelemede, bir tez çalışmasının psikolojik dayanıklılığı konu ettiği görülmüştür. 113 kanser hastaları üzerinde yapılan bu çalışmada psikolojik dayanıklılık ile ilişkili faktörlerin ele alındığı belirlenmiştir. Çalışmanın amacı,

kanser hastalarının Covid-19 pandemisi sırasında yaşadıkları anksiyete ve depresyon belirti düzeylerinin belirlenmesi, kanser hastalarındaki anksiyete-depresyon belirti şiddetlerinin sağlıklı gönüllülerle (293 kişi) karşılaştırılması; kanser hastalarındaki travma sonrası bilişlerin değerlendirilmesi; kanser hastalarında ve sağlık çalışanı olmayan sağlıklı gönüllülerde zihinselleştirme kapasitesi, belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri ve stresle başa çıkma tarzlarının psikolojik dayanıklılık ve anksiyete-depresyon belirti şiddeti ile ilişkisinin değerlendirilmesi olarak ifade edilmiştir. Araştırma sonucunda, katılımcıların anksiyete ve depresyon belirti düzeyleri pandemi öncesinde yapılan epidemiyolojik çalışmalardan yüksek bulunmuştur. Kadınlarda ve sosyal medyayı çok kullananlarda, anksiyete ile koronavirüs risk algısı düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Zihinselleştirme kapasitesindeki artış ve psikolojik dayanıklılık artışı ile Covid-19 risk algısı, anksiyete ve depresyon belirti düzeyleri düşmektedir. Kanser hastalarında psikolojik dayanıklılığın, stresle başa çıkma tutumlarının ve zihinselleştirme kapasitesinin anksiyete, depresyon, TSSB ile ilişkili olduğu saptanmıştır.

3. Tez Kataloğu

Bu başlık altında 2020 (Ocak) - 2021 (Mart) arasında YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında “tamamlandı/onaylandı” olarak geçen ve “Covid- 19 pandemisi” konusunda yapılan tezlerin listesine yer verilmiştir. Burada, listelenen tezlere ait yazar adı, tez adı, tez türü ve tez yılı yer almaktadır.

3.1. Yayımlanan Lisansüstü Tez Listesi

1. Abdulkadir Karagöz, *Salgın Dönemlerinde Tarım ve İstihdamın Durumu: Covid-19 Örneğinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
2. Ahmet Coşkun Yıldırım, *The Impacts Of Digitalization and Covid-19 On The Business Model Of Banking: A Qualitative Study On Turkish Banksi* Yüksek Lisans Tezi, 2020.
3. Ahmet Tolga Erol, *Yoğun Bakımda Covid-19 Mortalitesinde Prediktif Göstergeler ve Risk Faktörleri: Retrospektif Gözlemsel Çalışma*, Uzmanlık Tezi, 2020.
4. Aslı Akdaş Gürocak, *Türkiye’de Covid-19 Salgını Sırasında Yetişkinlerin Kaygı Düzeylerinin ve Psikolojik Dayanıklılıklarının Şema Özellikleri Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
5. Ayşe Geren, *Covid-19 Pandemisinin Gebelerde Oluşturduğu Anksiyete ve Depresyon Şiddetinin Değerlendirilmesi*, Uzmanlık Tezi, 2020.

6. Ayşegül Demir, *Yaşlı Bireylerin Afetler Karşısındaki Konumunun Sosyal Hizmet Açısından Değerlendirilmesi: Covid-19 ve Suluova Hacı Muammer Koca Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
7. Ayşegül Ersöz, *Ankara Şehir Hastanesi'ndeki Covid-19 Hastalarında Bazı Mikrobesein Değerlerinin Hastalığın Klinik Seyri İle İlişkisi*, Uzmanlık Tezi, 2020.
8. Baha Sinan Karadayı, *Covid-19 Pandemisinin Anesteziyoloji ve Reanimasyon Uzmanları ve Araştırma Görevlilerindeki Tükenmişlik Üzerine Etkisi*, Uzmanlık Tezi, 2020.
9. Balı Yıldırım, *Kamuda Halkla İlişkiler Sürecinde Bir Araç Olarak Sosyal Medya Kullanımı: Covid-19 Pandemi Sürecinde Büyükşehir Belediyeleri Üzerinden Bir Analiz*, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
10. Berhan Akdağ, *Primer İmmün Yetmezliği Olan Çocukların Ebeveynlerinde Covid-19 Pandemi Süreci İle İlişkili Anksiyete Bozukluğu ve Travma Sonrası Stres Bozukluğunun Değerlendirilmesi*, Uzmanlık Tezi, 2020.
11. Burcu Pınar Şenkalfa, *Covid-19 Pandemisi Sırasında Kistik Fibrozisli Çocuk Hastaların ve Ailelerinin Kaygı Durumlarının Anketle Değerlendirilmesi ve Hastaların Klinik Durumu ile İlişkisinin İncelenmesi*, Uzmanlık Tezi, 2020.
12. Cemal Aksoy, *Consumer Behaviour In Economic Downturn: A Qualitative Research During Covid-19 Pandemic*, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
13. Cihan Gülçiçek, *Koronavirüs Salgınının Küresel Güvenlik ve Yönetişim Üzerindeki Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
14. Çiğdem Yıldırım, *Covid-19 Enfeksiyonunun Renal Fonksiyonlar Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi*, Uzmanlık Tezi, 2020.
15. Damla Tezel Yalkut, *Yıldız Teknik Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu Kullanıcıları ile Kovid-19 Önlemleri Döneminde "Bigbluebutton" Üzerine Bir Kullanıcı Deneyimi Araştırması*, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
16. Ece Ezgi Özaykan, *Aile Hekimliği Polikliniklerine Başvuran Adölesanların Covid-19 Pandemi Sürecinde İnternet Bağımlılığı ve Yaşam Kalitesi*, Uzmanlık Tezi, 2020.
17. Ece Özcan, *Insights Into The Effects Of Covid-19 On Taxi Use Near M2 Metro Line In Istanbul*, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
18. Erdal Aydın, *Bir İşletmenin Lojistik Hizmet Sağlayıcılarının Farklı Kıtalar ve Pandeminin Ekonomi Üzerindeki Etkisi Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
19. Erkin Oğuz Sarı, *Covid-19 Pandemi Sürecinde Romatizmal Hastalarda Telerehabilitasyonun Etkinliğinin Araştırılması*, Tezli Yüksek Lisans Tezi, 2021.
20. Faraz Talebazadeh, *Covid-19 ve Diğer Viral Enfeksiyon Tanılı Çocuklarda Koagülopati Değerlerinin Karşılaştırılması*, Uzmanlık Tezi, 2020.
21. Fevziye Bulca Karadem, *Sağlık Çalışanlarında Covid Korkusunu Belirleyen Psikiyatrik Değişkenlerin İncelenmesi*, Uzmanlık Tezi, 2020.
22. Funda Çoktaş, *Sağlık Çalışanlarında Covid-19 Hastalığı ile İlgili Risk Faktörlerinin Değerlendirilmesi*, Uzmanlık Tezi, 2020.
23. Gonca Aşut, *Covid-19 Pandemisi Sırasında Tedavi Almakta Olan Kansere Hastalarında Psikolojik Dayanıklılık ve İlişkili Faktörler*, Uzmanlık Tezi, 2020.
24. Gökçen Sapa, *Covid-19 Pnömonisinde Etkilenen Akciğer Hacmi ile Klinik Seyir ve Tedavi Yaklaşımları Arasındaki İlişki*, Uzmanlık Tezi, 2020.

25. Gülşah Ezgican Kızılok, *Covid-19 Salgın Sürecinde Öğretmenlerin Stres Kaynakları ve Davranışsal Bağımlılık Eğilimlerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
26. Hande Ünal, *Yeni Koronavirüs Hastalığı (Covid-19) Hakkında Aile Hekimliği Uzmanlık Öğrencilerinin Bilgi Düzeyi, Algı ve Davranışı*, Uzmanlık Tezi, 2020.
27. Hatice Kübra Tongar, *Pandemi Sürecindeki Annelerin İyimserlik-Kötümserlik Düzeyleri ile Çocuklarının Kaygı Seviyeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: 'Türkiye Covid-19 Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
28. Hürrem Armağan Karakaş, *Covid-19 Pandemi Dönemi Kahve Tüketim Alışkanlıklarının Güdusel Tercihlere Göre Değişiminin İncelenmesi: Gastronomi ve Mutfak Sanatları Lisans Bölümü Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
29. Hüseyin Gencer, *Covid-19 Tanılı Hastalarda Medikal Tedavilerin EKG Üzerine Etkisi*, Uzmanlık Tezi, 2020.
30. İbrahim Sarbay, *Acil Servise Başvuran Covid-19 Hastalarında Toraks Ultrasonografisinin Değerliliği*, Uzmanlık Tezi, 2020.
31. İffet Tiftikçi, *Covid-19 Pandemi Sürecinin Acil Tıp Asistanlarının Eğitimine ve İş Gerginliğine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
32. İrem Dilaver, *Covid-19 Pandemisi Sırasında İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının Değerlendirilmesi*, Uzmanlık Tezi, 2020.
33. Kadriye Ögünç, *Aile Hekimlerinin Covid-19 Pandemisi Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Niteliksel Bir Araştırma*, Uzmanlık Tezi, 2020.
34. Khin Zar Lı Aung, *Covid-19 Ards Hastalarında Favipiravir Mortaliteyi Azaltır mı? Retrospektif Gözlemsel Çalışma*, Uzmanlık Tezi, 2021.
35. Marzhan Doszhanova, *Assessment Of Challenges Of The Internet Of Things In Supply Chain During Pandemic Using Interval-Valued Neutrosopic Analytical Hierarchy Process*, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
36. Mert Karaca, *İndolamin 2, 3 Dioksijenaz (IDO) Gen Polimorfizminin Covid-19 ve Kliniği Üzerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
37. Meryem Özen, *Covid-19 Salgını Ortamında Otomotiv Yan Sanayi Sektöründe Tedarikçi Seçiminde Ahp, Bulanık Ahp ve Bulanık Topsıs Yaklaşımı*, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
38. Mina Zoralioğlu, *Covid-19 Tanısı ile İnterne Edilen 30-50 Yaş Arası Hastalarda Cinsiyetin Prognoz Üzerine Etkisi ve Bunu Etkileyen Diğer Faktörler*, Uzmanlık Tezi, 2020.
39. Nurullah Görür, *Koronavirüs (Covid-19) Pandemisinin Üniversite Öğrencileri ve Akademisyenlerin Yeme Alışkanlıkları ile Gıda Güvenliği Bilgi ve Uygulamalarına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
40. Ogün Akar, *Covid-19'u Dezenformasyon ve Misenformasyon Bağlamında İnceleme: Yanlış Bilgi Salgınına Kesişimsel Bir Yaklaşım*, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
41. Osman Doğan, *Koronavirüs Salgınında Sosyal Medya Kullanıcılarının Sahte Haberler Karşısında Tutumu; İstanbul Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
42. Öznur Yıldırım, *Derin Öğrenme Yöntemleri Kullanılarak Covid-19 Vaka Tahmini ve Mevsimsel Etkilerin Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
43. Pınar Bakan, *Özel Gereksinimli Çocuk Sahibi Annelerin Covid-19 Pandemi Deneyimlerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

44. Rakiye Özdal, *Eğitimde Hızlı Bir Değişim: Covid-19 Zamanında Senkron (Eş Zamanlı) ve Asenkron (Eş Zamansız) İngilizce Dil Öğrenimi*, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
45. Satı Gürel, *Covid-19 Salgını Sürecinde Televizyonda ve Sosyal Medyada Yayınlanan Gıda Reklamlarının Sağlık Eğitimi Alan Öğrencilerin Besin Seçimi Üzerine Etkilerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
46. Secdegül Coşkun Yaş, *Covid-19 Pandemisinin Hastane Çalışanlarının Psikolojik Durumuna Etkisi*, Uzmanlık Tezi, 2020.
47. Selin Pektaş, *Tüketicilerin Özel Markalı Ürünler Yönelik Tutumlarına Etki Eden Faktörlerin Tekrar Satın Alma Niyeti Üzerindeki Etkisi: Pandemi Döneminde Kişisel Bakım Ürünlerine Yönelik Bilecik İlinde Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
48. Sema Yağcı, *Covid-19 Tanılı Hastaların Serum Eritropoetin, Hepsidin, Haptoglobulin Düzeylerinin Hastalık Şiddeti ve Diğer Biyokimyasal Değerler ile İlişkisi*, Uzmanlık Tezi, 2020.
49. Setenay Tetik, *Covid-19 Pandemi Sürecinin Spor Bilimleri Öğrencilerinde Fiziksel Aktivite ve Yaşam Kalitesine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
50. Sümeyra Demireli, *Hemşirelerde Koronavirüs Salgını Kaynaklı, Anksiyete, Obsesyon ve İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
51. Umur Suadiye, *Acil Servise Başvuran Covid-19 Tanısı Almış Hastaların Kan Grupları İle Bilgisayarlı Tomografileri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi*, Uzmanlık Tezi, 2020.
52. Uygur Genç, *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Ameliyathanesinde Çalışan Sağlık Personelinin Covid-19 ile İlgili Farkındalık Düzeylerinin Değerlendirilmesi*, Uzmanlık Tezi, 2020.
53. Varol Ardil, *Parental Rejection, Best-Friend Rejection, and Self-Compassion As Predictors Of Internet Addiction During The Covid-19 Pandemic*, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
54. Zeynep Rumeysa Beşışık Yılmaz, *Covid-19 Pandemisi Süresince Hipertansiyon Hastalarının Kan Basıncı Kontrolünün ve Anti-Hipertansif Kullanımının Değerlendirilmesi*, Uzmanlık Tezi, 2020.

SONUÇ VE ÖNERİLER

2020 yılının mart ayında başlayıp, kısa süre içerisinde tüm dünyayı etkisi altına alan, ölümcül olması hasebiyle tüm dünyanın en önemli gündemi haline gelen ve sık sık mutasyona uğraması gerekçesiyle güncelliğini koruyan Covid-19 pandemisinin, bilimsel çalışmalara konu olması kaçınılmaz olmuştur. Konu hakkında alanyazına bakıldığında, birçok makale ve lisansüstü tez çalışmasının mevcut olduğu dikkat çekmektedir. Bu çalışmada, yapılan lisansüstü tez çalışmalarında, konunun nasıl ele alındığına yönelik bilgi vermek amaçlanmıştır. İlk kez tarafımızca yapılan çalışmada, Covid-19 pandemisine yönelik çalışılmış konuların saptanması

ve genel eğilimin belirlenmesi amaçlandığından, Covid-19 hakkında yazılan ve 2020 Ocak-2021 Mart arasında yayımlanmış, toplam 54 lisansüstü tezle ilgili bazı başlıklar ele alınmıştır. Bunlar tezin; “türü, yayımlanma yılı, üniversitesi (devlet-vakıf), çalışma grupları, veri toplama teknikleri” ve “araştırma konuları” şeklindedir. Çalışmada betimsel istatistik ve içerik analizi kullanılarak gerçekleştirilen tezlere ilişkin, bazı ortak sonuçlara ulaşılmıştır.

Öncelikle, konu hakkında yayımlanmış tezlere bakıldığında; yayımlanmış yüksek lisans tezlerinin (n=28) uzmanlık tezlerinden (n=26) daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan tez çalışmalarının yayımlanma yılına bakıldığında, 2020 yılında toplam 43; 2021 yılında ise, 11 tezin yayımlandığı görülmektedir. Bu çalışma, 2021 yılının mart ayına kadar yayımlanmış çalışmaları içermesi hasebiyle, sonuç beklenen bir sonuçtur.

Yapılan çalışmada devlet üniversitelerinde yayımlanan tez sayılarının (n=42), vakıf üniversitesinde yayımlanan tez sayılarından (n=12) fazla olduğu tespit edilmiştir. Tezlerde toplamda, 13 değişik çalışma grubu (örneklem) belirlenmiştir. Bunlar içerisinde, literatür incelemesi ve derleme haricinde (n=7), en çok çalışılan grubun; “hastaneye gelenler-yatanlar (n=15)”; en az çalışılan grupların da “huzurevindeki yaşlı bireyler (n=1), üst düzey banka yöneticileri (n=1)” ve “öğretmenler (n=1)” olduğu görülmektedir.

Tezlerin incelenmesi sonucunda veri toplama tekniklerine göre; anket, doküman incelemesi, görüşme, derleme ve gözlem olmak üzere 5 başlık belirlenmiştir. Bazı tez çalışmalarında anket ve görüşme, birlikte kullanılsa da toplam sayılara bakıldığında; en fazla anket (n=25), en az ise gözlem (n=2) tekniğinin kullanıldığı görülmektedir.

Ayrıca çalışmada, yayımlanmış lisansüstü tezlerde, toplam 13 farklı konunun işlendiği, en çok ele alınan konuların; “sağlığa yönelik etkiler/riskler (n=16)”, en az ise yalnızca bir çalışmada ele alınan, “olumlu ruhsal belirtiler (n=1)” olduğu görülmüştür. Sağlığa yönelik etkiler/riskler başlığı altında yapılan içerik analizine bakıldığında, kronik hastalığa sahip kişilerde Covid-

19'un etkilerine odaklanan çok sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Olumlu ruhsal belirtiler başlığı altında ise çalışma örnekleminin, "psikolojik dayanıklılık" durumu değerlendirilmiştir. Bu araştırma gerçekleşme tarihi dolayısıyla, 2021 yılının Mart ayına kadar yayımlanmış çalışmaları ele almaktadır. Ancak yılsonuna doğru sayıların ne derece değişiklik göstereceği merak konusudur. Mart ayı sonrasında yayımlanan diğer tez çalışmalarına bakılarak Covid-19 pandemisinin etkileri araştırılabilir. Yine konu hakkında alanyazın incelenerek Covid-19 hakkında yazılan makale ve diğer bilimsel yayınlar veya etkinlikler incelenerek konunun, daha geniş ve ayrıntılı bir şekilde ele alınması önerilebilir.

KAYNAKLAR

Acar, Y. (2020). "Yeni Koronavirüs (Covid-19) Salgını ve Turizm Faaliyetlerine Etkisi", *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 7-21.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 14. Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Çobanoğlu, N. (2020). "Bireysel, Profesyonel, Toplumsal, Bilimsel ve Siyasal Etiği Yeniden Sorgulatan COVID-19 Pandemisi", *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi* 25(Ek Sayı 1), 36-42.

Erdem, İ. (2020). "Koronavirüse (Covid-19) Karşı Türkiye'nin Karantina ve Tedbir Politikaları", *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 377-388.

Gencer, N. (2018). "Din Psikolojisi Alanında Türkiye'de Yapılan Lisansüstü Tezler (2012-2018) Üzerine Bir Değerlendirme", *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(34), 731 – 762.

Gencer, N. (2020a). "Kovid-19 Sürecinde Yaşlı Olmak: 65 Yaş ve Üstü Vatandaşlar İçin Uygulanan Sokağa Çıkma Yasağı Üzerine Değerlendirmeler ve Manevi Sosyal Hizmet", *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 35-42.

Gencer, N. (2020b). "Pandemi Sürecinde Bireylerin Koronavirüs (Kovid-19) Korkusu: Çorum Örneği", *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 2(4), 1153-1173.

Güven, H. (2020). “Covid-19 Pandemik Krizi Sürecinde E-Ticarette Meydana Gelen Değişimler”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 251-268.

Huang, C., Wang, Y., Li, X., Ren, L., Zhao, J., Hu, Y. & Cao, B. (2020). “Clinical Features of Patients Infected with 2019 Novel Coronavirus in Wuhan, China”, *The Lancet*, 395(10223), 497-506.

Johns Hophins University & Medicine Coronavirus Resource Centre. (2021). Covid-19 Dashboard by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU), <https://coronavirus.jhu.edu/map.html>. (Erişim Tarihi: 30 Mart 2021).

Li, Q., Guan, X., Wu, P., Wang, X., Zhou, L., Tong, Y. & Feng, Z. (2020). “Early Transmission Dynamics in Wuhan, China, of Novel Coronavirus-Infected Pneumonia”, *New England Journal of Medicine*, 382(13), 1199-1207.

Muslu, M. ve Ersü, D.Ö. (2020). “Yeni Koronavirüs (SARS-CoV-2/COVID-19) Pandemisi Sırasında Beslenme Tedavisi ve Önemi”, *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 48(1), 73-82.

Özbey, Ö. F. ve Şama, E. (2017). “2012-2016 Arasındaki Yıllarda Çevre Eğitimi Kapsamında Yayımlanan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi”, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 212-226.

Sarı, E. ve Sarı, B. (2020). “Kriz Zamanlarında Eğitim Yönetimi: Covid-19 Örneği”, *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 3(2), 49-63.

Soanes, C. & Stevenson, A. (2006). *Oxford Dictionary of English*. 2nd ed. UK: Oxford University Press.

Şermet Kaya, Ş. (2020). “Yeni Koronavirüs Enfeksiyonu’nun (Covid-19) Yönetiminde Toplum Temelli Önleyici Girişimler ve Önemi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(75), 964-972.

Üstün, Ç. ve Özçiftçi, S. (2020). “Covid-19 Pandemisinin Sosyal Yaşam ve Etik Düzlem Üzerine Etkileri: Bir Değerlendirme Çalışması”, *Anatolian Clinic the Journal of Medical Sciences*, 25 (Special Issue on Covid 19), 142-153.

WHO. (2021). Weekly Epidemiological Update, <https://www.who.int/publications/m/item/weekly-epidemiological-update---23-february-2021>. (Erişim Tarihi: 30 Mart 2021).

Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 8. Basım, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 9. Basım, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, G. K. (2014). “Durum Çalışması”, M. Metin (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* içinde (261-284), Ankara: Pegem Yayınevi.